

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA CHEMICKÁ
ÚSTAV CHEMIE A TECHNOLOGIE OCHRANY
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

FACULTY OF CHEMISTRY
INSTITUTE OF CHEMISTRY AND TECHNOLOGY OF
ENVIROMENTAL PROTECTION

TERORISMUS JAKO DESTABILIZUJÍCÍ PRVEK VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI STÁTU

TERRORISM AS DESTABILISATION ELEMENT OF INTERNAL SECURITY OF STATE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

EMIL ŠIBOR

VEDOUČÍ PRÁCE
SUPERVISOR

JUDr. PhDr. IVO SVOBODA, PhD.

BRNO 2010

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta chemická
Purkyňova 464/118, 61200 Brno 12

Zadání bakalářské práce

Číslo bakalářské práce:	FCH-BAK0524/2009	Akademický rok: 2009/2010
Ústav:	Ústav chemie a technologie ochrany životního prostředí	
Student(ka):	Emil Šibor	
Studijní program:	Ochrana obyvatelstva (B2825)	
Studijní obor:	Krizové řízení a ochrana obyvatelstva (2804R002)	
Vedoucí práce	JUDR. PhDr. Ivo Svoboda, PhD.	
Konzultanti:	Ing. Otakar Jiří Mika, CSc.	

Název bakalářské práce:

Terorismus jako destabilizující prvek vnitřní bezpečnosti státu

Zadání bakalářské práce:

Vypracovat odborné pojednání o terorismu v souvislosti s s možností destabilizace vnitřní bezpečnosti státu. Uvést vlastní názory a stanoviska a podle zadání vypracovat vlastní zdůvodněný návrh k zlepšení současného stavu ve zkoumané oblasti.

Termín odevzdání bakalářské práce: 28.5.2010

Bakalářská práce se odevzdává ve třech exemplářích na sekretariát ústavu a v elektronické formě vedoucímu bakalářské práce. Toto zadání je přílohou bakalářské práce.

Emil Šibor
Student(ka)

JUDR. PhDr. Ivo Svoboda, PhD.
Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Čáslavský, CSc.
Ředitel ústavu

V Brně, dne 1.12.2009

prof. Ing. Jaromír Havlica, DrSc.
Děkan fakulty

Abstrakt

Téma mé bakalářské práce je Terorismus jako destabilizující prvek vnitřní bezpečnosti státu. Ve své práci jsem čerpal z domácích i zahraničních zdrojů. V první části jsem se věnoval historii a vývoji terorismu a také terorismu používanému jako nástroj k prosazení idejí. Dále jsem se ve své práci zabýval formami terorismu a jeho metodami a také jeho dopadem na vnitřní bezpečnost státu. Na závěr jsem vypracoval vlastní návrh na zlepšení situace v boji s terorismem.

Abstract

Topic of my thesis is Terrorism as a destabilizing element of national security. In my work I have drawn from domestic and foreign sources. The first part is devoted to the history, evolution of terrorism and terrorism used as a tool to promote ideas. Then I engaged in forms of terrorism, its methods and its impact on internal security matters. In the end, I made my own proposal for improving the situation in the fight against terrorism.

Klíčová slova

terorismus, vnitřní bezpečnost, zbraně

Keywords

terrorism, internal security, weapons

ŠIBOR, E. *Terorismus jako destabilizující prvek vnitřní bezpečnosti státu*, Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta chemická, 2010, 35 s., vedoucí bakalářské práce JUDr. PhDr. Ivo Svoboda PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že všechny použité literární zdroje jsem správně a úplně citoval. Bakalářská práce je z hlediska obsahu majetkem Fakulty chemické VUT v Brně a může být využita ke komerčním účelům jen se souhlasem vedoucího bakalářské práce a děkana FCH VUT.

.....

podpis studenta

Poděkování

Děkuji tímto JUDr. PhDr. Ivo Svobodovi PhD. za cenné rady, připomínky, náměty a také mnoho trpělivosti při konzultacích k této bakalářské práci.

.....

podpis studenta

OBSAH

ÚVOD	6
1 HISTORIE A VÝVOJ TERORISMU	7
1.1 Historická etapa.....	9
1.2 Nacionalistická etapa.....	10
1.3 Etapa válek	11
2.4 Etapa studené války.....	11
2.5 Etapa studeného míru	12
3 TERORISMUS JAKO NÁSTROJ K PROSAZENÍ IDEJÍ	14
3.1 Ideologie terorismu.....	14
3.2 Menšinové skupiny.....	14
3.3 Marxistické a krajně levicové skupiny	14
3.4 Anarchistické skupiny	15
3.5 Neonacistické a krajně pravicové skupiny	15
3.6 Psychopatické (patologické) skupiny	15
3.7 Skupiny s náboženskou motivací	15
4 FORMY A METODY TERORISMU	20
4.1 Letální prostředky.....	20
4.1.1 Konvenční zbraně.....	20
4.1.2 Nekonvenční zbraně	22
4.2 Neletální prostředky	25
4.2.1 Neletální zbraně.....	25
4.2.2 Nezbraňové prostředky	26
5 TERORISMUS JAKO DESTABILIZUJÍCÍ PRVEK VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI STÁTU	28
6 VLASTNÍ NÁVRH KE ZLEPŠENÍ SOUČASNÉHO STAVU	31
ZÁVĚR.....	32
POUŽITÁ LITERATURA	33
Odborná literatura.....	33
Internet.....	35

ÚVOD

Jakou hodnotu má lidský život? A jakou cenu je nutno zaplatit za poznání nenahraditelnosti hodnot humanity, života v míru a akceptace pravidel soužití národů na globalizované planetě, jejíž obyvatelé se nedokázali vyrovnat s následky šoku střetů kultur a náboženství, ekonomik a společenských zřízení? Je současné rozpoložení světových mocenských struktur uspořádáno tak, že nevyhnutelně spěje k celosvětovému konfliktu?

Není snadné nalézt na tyto otázky a další jim podobné otázky, pramenící ze současného světového dění, v jehož středu stojí obávaný fenomén – terorismus. Hrozba zastiňující válečné konflikty, humanitární krize či živelné katastrofy. Terorismus se přetváří v celosvětový problém, transformuje se ze společenského jevu, proti kterému je nutné vést boj, na společenské zlo, proti němuž je vedena válka.

Co vůbec pojem terorismus znamená, jaké druhy terorismu můžeme očekávat? Tak na tyto otázky a další s nimi souvisejícími jsem se snažil odpovědět a zabývat se jimi ve své bakalářské práci.

Obecným cílem mé práce je seznámit čtenáře, ale i ostatní veřejnost s tím, co vlastně vůbec terorismus znamená, jak vůbec vznikal, jeho příčiny a dopady jak na samotné obyvatelstvo, tak i na samotný chod státu. Dále bych je chtěl seznámit se základním rozdělením terorismu a také s tím, proč vlastně vůbec k samotnému terorismu dochází, jak je prezentován a chápán.

Specifickým cílem mé práce je zaměření na vnitřní bezpečnost státu a s tím vyplývajícího návrhu na zlepšení dané situace, kdy by tato práce měla vést přinejmenším k zamyšlení nad otázkou terorismu, jak s ním bojovat a předcházet mu, a zdali to vůbec je možné.

Ke své práci jsem použil naši i zahraniční odbornou literaturu, ale zároveň jsem čerpal i ze světové sítě Internet.

Metodu zpracování shromážděných dat jsem použil kvalitativní.

1 HISTORIE A VÝVOJ TERORISMU

Vraždy a únosy politických a diplomatických představitelů i soukromých osob, zajímání rukojmí, výbuchy bomb, únosy letadel, masakrování nevinných lidí, zásilky s výbušninami či útoky proti hospodářským objektům znepokojují svět téměř každý den.

Terorismus dosahuje nebyvalé šíře a síly i stále rostoucí frekvence. Tato eskalace násilí se projevuje nejen kvantitativně, ale i kvalitativně co do používaných prostředků. Příčinou těchto jevů je diverzifikace teroristických technik, které procházely v průběhu historického vývoje v různých dějinných a politických souvislostech svébytným procesem.

Dějiny lidstva jsou prostoupeny stejně tak pokrokem, jako retardačními příznaky, tvorbou hodnot i jejich ničením, idejemi míru i násilím. Původ výrazu „terorismus“ (franc. Terreur) bývá spojován s tzv. hrůzovládou v době Francouzské buržoazní revoluce, kdy byl teror způsobem vládnutí „pákou revoluční vlády“, jež byla u moci v letech 1789 – 1794.¹

První oficiální definice terorismu, jež měla mít mezinárodní platnost, byla formulována v roce 1937 při příležitosti jednání Společnosti národů ohledně uzavření Úmluvy o prevenci a potlačování mezinárodního terorismu. Úmluvu podepsalo 24 států, avšak ratifikovala ji nakonec pouze Indie. Svoji roli přitom sehrálo relativně široké vymezení terorismu, kdy za teroristické byly prohlášeny kriminální činy namířené proti státu, jejichž cílem je vyvolání teroru u určitých osob, skupin osob či veřejnosti.²

Odlíšné a patrně výstižnější definice se objevily až ve druhé polovině 20. století, kdy se terorismus stává stále častějším nástrojem a tím i předmětem studia odborníků z oblasti bezpečnosti. Již klasická studie tak terorismus vymezuje jako zvláštní formu utajeně vedené, nevyhlášené a nekonvenční války, realizované bez ohledu na jakákoli humanitární omezení a pravidla.³

Za poměrně zdařilý pokus o definování terorismu (obsahuje totiž všechny dnes obecně přijímané základní prvky) může být považována definice, která byla postupně vytvořena v letech 1984 až 1988 na základě více než sta různých definic a na níž se podíleli odborníci z mnoha renomovaných univerzit. S konečnou verzí z roku 1988 souhlasilo, buď částečně, nebo úplně, 81% dotázaných vědců, což v tomto směru představuje nebyvalou shodu: „Terorismus je metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polotajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z idiosynkratických, kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem teroru. Okamžité lidské oběti násilných aktů jsou obvykle buď vybrány náhodně (příležitostně terče) z cílové veřejnosti, nebo záměrně (reprezentativní neboli symbolický terč) a slouží k předání zprávy. Komunikační procesy mezi teroristy (organizací), (ohroženou) obětí a hlavním terčem, založené na násilí a šíření strachu, jsou využívány k manipulaci hlavního terče (veřejnosti) tím, že se z nich stávají terče

1 Viz zpráva předložená Robespierem Konventu jménem Výboru pro veřejné blaho, 18. pluviosa, rok II. (5. 2. 1794). M. Robespierre, *Discours et Rapports á la Convention*, collection 10/18, s. 221.

2 STRMISKA, M. *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech. 1.* vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 5.

3 WILKINSON, P. *Political terrorism. 1. edit. G.B.*, London: Macmillan, 1974, 160.p.

teroru, požadavků nebo upoutání pozornosti v závislosti na tom, zda jde o zastrašování, násilné donucování nebo šíření propagandy.“⁴

Existují také desítky definic terorismu, jejichž význam zpravidla odráží dobu, v níž vznikly, a realitu, kterou se snažily charakterizovat. Nárůst a intenzita teroristických aktivit vedly k tomu, že s definicemi terorismu začaly stále častěji přicházet státy a vládní orgány.

Například definice Ministerstva zahraničních věcí USA za terorismus považuje úkladné, politicky motivované násilí vůči nekombatantům, páchané nevládními skupinami nebo tajnými agenty, obvykle s úmyslem získání pozornosti a následného ovlivnění veřejného mínění.⁵

Tuto definici převzala i Ústřední zpravodajská služba USA (CIA) a významově obdobnou definici používá také Federální vyšetřovací úřad (FBI), který terorismus definuje jako „nezákonné použití síly a násilí proti osobám či majetku s cílem zastrašit nebo donutit vládu, civilní obyvatelstvo či jeho určitou skupinu splnit politické anebo společenské podmínky“⁶

Pokus o vymezení a definici terorismu se objevil pochopitelně i v rámci Evropské unie (EU) a výsledkem bylo přijetí dokumentu nazvaného Společný postoj Rady EU pro užití zvláštních opatření k boji s terorismem (2001/931/CFSP). Podle článku 1, odstavce 3 tohoto dokumentu se teroristickým činem rozumí jakékoli z následujících úmyslných činů, který na základě své povahy nebo souvislostí může vážně poškodit některou zemi nebo některou mezinárodní organizaci prostřednictvím:

- vážného zastrašování obyvatelstva,
- neoprávněného nucení vlády či mezinárodní organizace k určitému jednání nebo upuštění od určitého jednání,
- vážné destabilizace nebo rozvrácení základní politické, ústavní, ekonomické či společenské struktury státu nebo mezinárodní organizace, a to:
 - útoky na životy určitých osob;
 - útoky na fyzickou integritu osob;
 - únosy nebo braní rukojmí;
 - způsobení rozsáhlého zničení vládního nebo veřejného zařízení, dopravního systému, zařízení infrastruktury, včetně informačního systému, pevné plošiny umístěné na kontinentálním šelfu, veřejného místa či soukromého majetku, které pravděpodobně ohrozí lidský život nebo povede ke značné hospodářské ztrátě;
 - zmocnění se letadel, lodí nebo jiných prostředků osobní nebo nákladní dopravy;
 - výroba, držení, opatřování, doprava, dodávka nebo používání zbraní, výbušnin nebo jaderných, biologických či chemických zbraní, jakož i výzkum biologických a chemických zbraní;
 - rozšíření nebezpečných látek nebo žhářství, způsobení výbuchů nebo záplav, v jejichž důsledku dojde k ohrožení lidského života;

4 ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu, I.* Vyd. Brno: UNOB, 2008, s. 14

5 [Http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2419.htm](http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2419.htm)

6 [Http://www.fbi.gov/publications/terror/terror_2000_2001.htm](http://www.fbi.gov/publications/terror/terror_2000_2001.htm)

- hrozba spáchání kteréhokoli z výše uvedených činů;
- vedení teroristické skupiny;
- podíl na aktivitách teroristické skupiny, například dodáváním informací, materiálních zdrojů nebo financováním jejich aktivit jakýmkoli způsobem s vědomím skutečnosti, že takový podíl přispěje k trestné činnosti skupiny.⁷

V roce 1980 byla v USA publikována definice terorismu, která se stala výchozím standardem pro posuzování a hodnocení teroristických činů. Podle této definice je „terorismus propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle.“⁸

Obdobně jako je tomu u definicí pojmů terorismus, existují různé pohledy i na historické vymezení jednotlivých etap vývoje terorismu. Problematika historického vymezení vývoje terorismu jednoznačně přímo souvisí s historií vedení válek a terorem páchaným na civilním, v boji nezúčastněném obyvatelstvu. Toto historické vnímání vývoje terorismu se tedy přímo odvíjí od časového, geografického a ideového působení. Z tohoto pohledu je možné jednotlivé etapy vývoje terorismu podrobit následující klasifikaci:

1. historická etapa – trvající do konce 17. století;
2. nacionalistická etapa – probíhající od počátku 18. století až do roku 1913;
3. etapa válek – probíhající v letech 1914 až 1945;
4. etapa studené války – probíhající od roku 1946 až do roku 1989;
5. etapa studeného míru – trvající od roku 1990 až po současnost.

1.1 Historická etapa

Již 500 let před naším letopočtem čínští vojevůdci Sun-c' a Sun Pin ve svých pracích popisovali a během reálných tažení využívali postupy vyhovující kategorii působení teroru formou terorismu. Sám Sun-c' ve svém díle hovořil o taktikách obvyklých a neobvyklých.⁹

K obvyklým řadil učebnicové způsoby taktiky, které však považoval za lehce předvídatelné. Oproti tomu pak kladl důraz i na taktiku neobvyklou, která vycházela z pružných a pohyblivých sil použitých vynalézavým, netypickým a těžko předvídatelným způsobem.

Obdobně bylo od dob římské říše až do konce 17. století zvažováno neobvyklé použití vojenských jednotek v rámci tzv. ničivých válek. Zatímco mnohá římská vojenská tažení byla podnikána jako trest za vzpouru nebo zradu, jiné ničivé akce vycházely z prosté snahy vzbudit u nově podmaněných národů strach z moci Říma. Římané se domnívali, že tak domorodým vůdcům odeberou jakoukoli podporu místních obyvatel. Jako reakce na takové jednání se pak v 1. století n. l. objevila v Římě okupovaném Jeruzalémě vlastenecky smýšlející skupina zélótů, kteří vysílali proti okupantům i jejich místním stoupencům útočníky, aby vraždili

7 [Http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32001E0931&model=guichett](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32001E0931&model=guichett)

8 KROUPA, M., ŘÍHA, M. *Ochrana obyvatelstva*, s. 79.

9 SUN-C'. *Umění války*. Gliwice, Polsko: HELION S.A., 2005, str. 50

jejich představitel. Jednalo se o extremistické židovské hnutí, které vzniklo v době kolem Kristova narození a oporu nacházelo především mezi řemeslníky a drobnými rolníky. Rozhodující úlohu sehrálo v první židovské válce v letech 66 až 70 n. l. a zaniklo při pádu pevnosti Massada v roce 72.

Vedle útočných akcí zélótů lze za ranný terorismus považovat také činnost islámské sekty Haš-lším, která vyvíjela činnost v oblasti Perského zálivu v době křížáckých výprav. Jednalo se o skupinu středověkých šíitských muslimů, kteří nejprve založili sektu známou jako ismá'ilíje, od níž se pak pod vedení Peršana Hassani as-Sabbaha odštěpila fanatická vražedná sekta známá jako kult asasínů. Tato sekta většinou vyslala jednoho nebo malou skupinu bojovníků, aby obvykle dýkou zavraždili vůdce protivníka.¹⁰

1.2 Nacionalistická etapa

V průběhu nacionalistické etapy, zejména v její druhé polovině, dochází k výrazným změnám v motivech páchaní násilí s teroristickými prvky. Jejím hlavním motivem bylo zejména nacionalistické cítění aktérů.

Mezi násilí s teroristickými aspekty v období nacionalistické etapy je možné řadit rozsáhlé násilné útoky zaměřené proti civilnímu obyvatelstvu, které byly počátkem 18. století důsledkem slábnutí turecké moci na Balkáně. To mělo za následek, že se Turci zaměřili více na terorizování obyvatel svých evropských provincií než na boj s nepřítelem, což následně vedlo k formování místního odporu a spuštění cyklu masových vražd a odvet, který charakterizuje chování křesťanů a muslimů v této oblasti dodnes.¹¹

Prvky teroristického chování je rovněž možné pozorovat v období kolonizace Ameriky, kdy v průběhu několika staletí podněcovaly akty krutosti jedné strany odvetný teror ze strany druhé. Bitvy nekončily normální porážkou nepřítele, ale jeho rozsáhlým masakrováním. Například v roce 1782 zmasakrovaly osadnické milice u města Gnadehutzen v Ohio na 90 indiánů kmene Delaware, kteří konvertovali na českobratrskou víru. Odveta ze strany indiánů přišla ještě týž rok, kdy pobili u Sandusky v Ohio pensylvánské milice a jejich zajatého velitele plukovníka Crawforda upálili.¹²

Nacionalismus jako politická veličina ovšem začal nabírat síly až v průběhu 19. století, kdy si někteří lidé žijící v mnohonárodních státech uvědomili příslušnost k určité komunitě oprávněné vybírat si své vůdce a tvořit své vlastní zákony. Postupem času tak došlo k výbuchu roztroušeného mezinárodního politického násilí. Pachatelé tohoto násilí - obvykle bývají nazýváni anarchisté - otevřeně využívali individuální vraždy nebo bombové atentáty na vojenské jednotky, policisty a soukromé bezpečnostní síly v průmyslu jako metody jak k upoutání pozornosti, tak k boji proti zvyšujícím se rozdílům v bohatství a způsobu života mezi ekonomickými třídami, které vznikly v důsledku průmyslové revoluce. Konečným cílem anarchistů bylo vyvolat všeobecné mezinárodní povstání dělníků a zničit vládní útlak zrušením samotných vlád.

10 ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu, I. Vyd.* Brno: UNOB, 2008, s. 20

11 CARR, C. *Dějiny terorismu. Kořeny války proti civilistům. 1. vyd.* Práh. Praha, 2002, s. 76.

12 KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedie: Světový terorismus, 1. vyd.* Praha: Svojtka&Co., 2001, s. 42-43.

1.3 Etapa válek

Za symbolický mezník zahájení této etapy lze považovat atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este v roce 1914. Vyhledávat a hodnotit prvky terorismu v tomto období, kdy byl svět zmítán po sobě následujícími světovými válkami, je poměrně problematické. Významnou skutečností při zkoumání historie terorismu totiž je, že až do konce druhé světové války byla převážná většina násilných incidentů proti civilistům páchána ve vyhlášených otevřených konfliktech, zatímco terorismus neobsahuje žádná otevřená vyhlášená nepřátelství.¹³

V období druhé světové války byl největším aktérem teroru bezesporu nacistický vůdce Adolf Hitler, kterému se naskytla první příležitost k záměrnému vedení války nejen proti armádě, ale i proti civilnímu obyvatelstvu v letech 1940 až 1941 v letecké válce proti Velké Británii. Druhou mu poskytl plán vyzkoušený již v Polsku, ale zdokonalený až v roce 1941 při útoku na Rusko, a sice zabít všechny občany na dobytém území.

V tomto období se ale k útokům proti civilnímu obyvatelstvu záměrně uchýlovaly i spojenecké armády. Například strategické bombardování oficiálně zaměřené na zničení německé průmyslové výroby a infrastruktury bylo prováděno bombardováním otevřených měst z velkých výšek, což mělo na následek vysoké ztráty na životech civilistů.

Příkladem může být svržení zápalných bomb na německé Drážďany v roce 1945, kdy zahynulo více než sto tisíc lidí. Příznivcem této taktiky byl mimo jiné také předseda britské vlády Winston Churchill, který prohlásil, že účelem pokračujících vln náletů je způsobit nepříteli co nejvíce popálenin a krvácení.¹⁴

I tyto operace je proto možné svým stupněm brutality zařadit do kategorie terorismu. Završením těchto útoků bylo svržení dvou atomových bomb na Japonsko. V těchto souvislostech je možné konstatovat, že i stát – de facto i de jure - může být protagonistou válečných podob terorismu.¹⁵

2.4 Etapa studené války

Od konce druhé světové války až po současnost došlo v oblasti terorismu k jeho nebývalému rozmachu. Objevila se nejen řada nových forem terorismu, ale i způsobů jeho realizace. Konec 60. a počátek 70. let byl ve znamení vražd policistů nebo soudců, kteří se zabývali vyšetřováním terorismu, v menším měřítku byly zaznamenány první atentáty v obchodních domech.

Začátkem 70. let se množily útoky zpravidla proti diplomatickým zástupcům třetích států. Teroristické skupiny napadaly velvyslanectví v zahraničí, a to mnohdy jen proto, aby si opatřily publicitu. Diplomaté se proto stávali terčem vražedných útoků v mnohem větší míře než jiné osoby.¹⁶

13 CLAUSEWITZ, C. *O válce. 1. vyd.* Brno: Bonus A, s.r.o., 1996, s. 23.

14 CARR, C. *Dějiny terorismu. Kořeny války proti civilistům. 1. vyd.* Práh. Praha 2002, s. 123.

15 BONANATE, L. *Mezinárodní terorismus 1. vyd.* Praha: Columbus, 1997, s. 17.

16 DAVID, V., MALACKA, M. *Fenomén současného terorismu, 1. vyd.* Praha: Linde, 2005, s. 93.

Během 70. let se vedle teroristických levicových skupin začaly objevovat i teroristické skupiny pravicové (Jižní Amerika, Španělsko, Itálie). Terorismus se významnou měrou internacionalizoval, řada skupin začala operovat mimo území státu, na němž vznikly, a jejich cíle a složení nabyly mezinárodní podoby.

Jednalo se například o zajetí izraelských atletů na olympijských hrách v Mnichově. Dne 5. září 1972 členové palestinské teroristické skupiny Černé září (Black September) v mnichovské olympijské vesnici zajali 11 izraelských sportovců a poté požadovali propuštění 234 zadržovaných aktivistů palestinského odboje a bezpečný odlet do Káhiry. Po neúspěšném zásahu policejních jednotek bylo však 5 teroristů zabito a tři zajati, z jejich rukojmích zásah nepřežil nikdo.¹⁷

V reakci na tento incident Spojené státy americké na popud prezidenta Nixona vytvořily Výbor pro boj s terorismem (Cabinet Committee to Combat Terrorism).

Počátek 80. let je rovněž možno považovat za období rozšíření teroristického boje formou sebevražedných útoků. Tato forma se vyznačuje především vysokými cíli a ochotou k sebeobětování, snahou dosáhnout hromadného ničivého účinku a specifickou organizací.

První teroristické sebevražedné útoky se objevují po izraelském vpádu do Libanonu roku 1982. Byly realizovány nárazy nákladních aut naložených silnými výbušninami na vojenské objekty nepřítele. První útoky byly vedeny na izraelské velvyslanectví v jiholibanonském Súru a stála za nimi zejména šíitská organizace Hizballáh, ustavená a vyzbrojená za íránské pomoci.¹⁸

V roce 1983 následoval sebevražedný útok proti kasárnám mírových sil v Bejrútu, při němž zahynulo přes 300 amerických a francouzských vojáků. Z 283 sebevražedných útoků zaznamenaných v letech 1983 až 2000 jich mají 171 na svědomí Tamilští tygři (Tamilská osvobozenecká armáda), 91 islámští fundamentalisté a 21 kurdští separatisté.¹⁹

2.5 Etapa studeného míru

Poslední etapou historického vývoje terorismu, jež nastupuje po skončení studené války a přetrvává až do současnosti, je etapa, kterou lze ze soudobého pohledu na mezinárodní bezpečnostní prostředí označit jako tzv. etapu studeného míru.

Tvář terorismu se po roce 1990 celkově mění, a to poměrně zásadním způsobem. Ideologicky motivovaný terorismus ustoupil do pozadí a jeho místo postupně zaujímá terorismus náboženský a nacionalistický, což následně vedlo i ke změnám teroristických cílů, metod a využívaných prostředků. V tomto směru sehrál roli mezní či symbolické události útok spáchaný sektou Óm šinrikjó (Nejvyšší pravda Óm), která 20. března 1995 v přeplněném tokijském metru vypustila nervový plyn sarin.

Šíření moderních sofistických technologií umožnilo vzniknout i současné podobě mezinárodního terorismu, který již dosáhl skutečné globální povahy. Za současného

17 CRAWFORD, S. *SAS encyklopedie. 1. vyd.* Praha: Svojtka&Co., 2002, s. 154.

18 KROPÁČEK, L. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize. 1. vyd.* Praha: Vyšehrad, 2002, s. 105.

19 [Http://www.iir.cz/upload/bezemata12001.pdf](http://www.iir.cz/upload/bezemata12001.pdf)

nejznámějšího zástupce globálního terorismu je možné uvést jednu z nejaktivnějších teroristických organizací – radikální teroristickou skupinu sunnitských muslimů al-Kajda, vedenou Usámou bin Ládinem. Tato organizace byla založena ke konci 80. let, přičemž její působení dosáhlo rozmachu v průběhu 90. let a v současné době představuje jednu z největších mezinárodních teroristických organizací, která hlásá svatou válku neboli džihád.²⁰

20 EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století. 1. vyd.* Praha: AVIS, 2006, s. 159-161.

3 TERORISMUS JAKO NÁSTROJ K PROSAZENÍ IDEJÍ

Jedním z častých argumentů při obhajobě teroristických akcí je tvrzení, že jejich posuzování je čistě subjektivní záležitostí. To znamená, že ze strany osob, skupin nebo států, proti nimž jsou zaměřeny, mohou být pokládány za zločinné, avšak z hlediska teroristů a jejich podporovatelů mohou být naopak projevem vlastenectví nebo snah o spravedlivější uspořádání současných poměrů. V duchu této logiky je pak terorismus chápán jako pozitivní hnací síla světového vývoje.

Sledujeme-li prohlášení řady teroristů nebo teroristických skupin prezentujících motivy své činnosti, vskutku můžeme získat dojem, že jejich cílem je vybudování lepšího a spravedlivějšího světa. Každý normální a soudný člověk chápe, že lepší svět nelze budovat vražděním a ničením. Podobné metody vedly vždy, pokud byly použity, k demoralizaci a ke ztrátě základních lidských hodnot.

Při posuzování oprávněnosti teroristických činů je nutné brát v úvahu současně vždy dvě základní kritéria. Prvním je zákonnost či nezákonnost takového jednání. Pokud násilný čin porušuje právní kodex země, proti které je zaměřen, musí být nutně pokládán za teroristický. Druhé souvisí s morálním opodstatněním podobných činů. Pokud jsou ve jménu sebelepších ideálů v mírové době zabíjeni nevinní a nezúčastnění lidé, ženy a děti, pokud jsou ničeny hodnoty a záměrně je vyvoláván strach, nelze takový postup ničím ospravedlnit. V civilizované lidské společnosti musí být podobné formy jednání vždy pokládány za zločin.

3.1 Ideologie terorismu

Použití teroristických metod je zdůvodňováno na různém ideologickém základě. Ideologické spektrum teroristických skupin je rozloženo od krajní pravice až po nejkrajnější levici. Z tohoto hlediska lze provést i následující orientační rozdělení.

3.2 Menšinové skupiny

Menšinové skupiny často samy sebe prezentují jako svobodné bojovníky, podporující náboženské nebo národnostní menšiny v konfliktu s dominantní kulturou, komunitou nebo politickou silou. Skupiny této kategorie, např. Irská republikánská armáda, Baskické národní hnutí, Organizace pro osvobození Palestiny a celá řada dalších, propagují většinou odtržení určitých území od území existujících států a vytvoření nového státu na nacionálním principu.

3.3 Marxistické a krajně levicové skupiny

Oficiálně je jejich činnost založena na ideologii myšlenkově vycházející z děl Karla Marxe a Bedřicha Engelse. V jejich ideologii však existuje celá řada odchylek a odlišností. Některé skupiny se označují za trockistické, jiné preferují maoismus, další si vytvářejí vlastní ideologický koktejl smícháním klasického marxismu s teorií novodobějších vzorů. Velmi často používají pouze slovník marxismu, ale bližší specifikaci svých cílů neudávají. Mezi tyto skupiny lze zařadit Rudé brigády v Itálii, Přímou akci ve Francii nebo Komunistické bojové buňky v Belgii.

3.4 Anarchistické skupiny

Anarchistické skupiny nemají pevnou ideologickou orientaci nebo cíl, jsou zaměřeny pouze na destrukci existujícího systému, proti kterému bojují. K dosažení tohoto cíle jsou pro ně přijatelné násilné metody, včetně individuálního teroru. Anarchistické skupiny se většinou vyskytují v oblasti evropského regionu. Známa anarchistická skupina MIL operuje pouze na území Španělska. Zakládající členové skupiny Baader-Meinhofová vyšli rovněž z anarchistického hnutí. Podle dostupných údajů se anarchisté formují i v zemi, odkud anarchismus pochází - v Rusku.

V České republice toto politické hnutí rovněž existuje. Po bouřlivém nástupu začátkem 90. let se pod tlakem represivních státních institucí a politických protivníků, zejména z oblasti krajní pravice, hnutí zklidnilo. Nyní zaměřuje své aktivity zejména do ekologické oblasti, v níž je napojeno na řadu organizací.

3.5 Neonacistické a krajně pravicové skupiny

V současné době hrozba pravicového extremismu znovu výrazně roste. Aktuální je to zejména na území Německa, kde dochází k řadě útoků zaměřených proti cizincům a přistěhovalcům. Jejich motivem je rasová nesnášenlivost, zdůvodňovaná nacistickou, resp. Neonacistickou ideologií. Uvedené projevy však nejsou pouze výsadou Německa. Jejich výskyt můžeme zaznamenat ve Francii, USA i u nás. Hnutí skinheads do této kategorie bezesporu patří.

3.6 Psychopatické (patologické) skupiny

Činy psychopatů jsou převážně činem jednoho člověka. V některých případech však může dojít k vytvoření skupiny, jejíž motivace je patologická. Historickým příkladem je případ Mansonovy skupiny, která v roce 1969 spáchala v Kalifornii sérii mimořádně brutálních zločinů a vražd. Mezi oběti této skupiny patřila i známá herečka Sharon Tateová, manželka polského režiséra Romana Polanského. Případ Mansonovy skupiny vyvolal ve své době celosvětovou pozornost.

V historii terorismu existuje řada případů, kdy duševně narušené osoby byly pro spáchání teroristických činů využity a zneužity. Psychopatologické chování pachatelů nemusí být pouze důsledkem vrozených dispozic. Jeho příčinou mohou být rovněž drogy, dlouhodobý stres nebo frustrace. Změna chování může být rovněž záměrně vyvolána použitím různých postupů, v nichž jsou kombinovány psychiatrické metody, podávání drog, manipulace sexuálního chování, fyzické tresty, těžká stereotypní práce, omezení bílkovin v potravě a nedostatek spánku. Výsledkem podobných metod, které jsou užívány v řadě náboženských sekt, je rozbití struktury osobnosti člověka, vedoucí k jeho naprosté závislosti a ovladatelnosti. Podobné praktiky byly používány i mezi členy sekty Óm šinrikjó.

3.7 Skupiny s náboženskou motivací

Prosazování náboženských cílů prostřednictvím teroru může nezasvěcený pozorovatel, zvláště v Evropě, považovat za historický anachronismus. Doslova bohužel, řada teroristických skupin na základě náboženské ideologie operuje. V evropském regionu je typickým příkladem

Irsko, kde již řadu let vyvíjejí činnost teroristické skupiny s protikatolickým nebo naopak protiprotestantským zaměřením.

Ze Středního a Blízkého východu pochází řada teroristických skupin prosazujících šíření islámu. Jejich členové se vyznačují silným iracionálním náboženským fanatismem a značnou intolerancí k jiným názorovým směrům. Faktem zůstává, že za těmito náboženskými cíli jsou většinou skryty naprosto chladně vykalkulované cíle politické.

Nejčastěji propagovanou a nejmilitantnější náboženskou větví v této oblasti je v současnosti islámský fundamentalismus. Vzhledem k aktuálnosti hrozby je namístě stručně nastínit jeho vývoj.

Vznik islámského náboženství je datován rokem 622 n. l. a je spjat s působením proroka Mohameda. V současné době vyznává jeho učení přibližně jedna miliarda věřících. Toto náboženství nemá žádné vysvěcené kněze a jeho duchovní pastýři jsou laici, uznávaní pro své morální a intelektuální kvality. Náboženská nauka, za jejíhož autora je pokládán Mohamed, je zaznamenána v koránu.

Devadesát procent muslimů jsou sunité (ortodoxní). Nejvýznamnější menšinou z hlediska vlivu jsou šíité (přívrženci). Základní rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že sunité se řídí zaznamenanými výroky Mohameda, známými jako hadíthy, oproti tomu šíité jsou přesvědčeni o božské neomylnosti každého, kdo je jejich současným vůdcem (imánem). Největší šíitské komunity žijí v Íránu (100 % obyvatel), Iráku (55 % obyvatel) a v Saudské Arábii (6 % obyvatel). Z obou těchto skupin se vyčleňují fundamentalisté, kteří hlásají rigorózní dodržování všech náboženských pravidel a rituálů. Vliv a význam sunitských fundamentalistů je velmi omezený a je důležitý pouze v interní náboženské sféře. Šíitští fundamentalisté hlásají absolutní oddanost koránu, tak jak ji interpretuje jejich nejvyšší náboženský vůdce ájatolláh, a prakticky tvoří sektu v sektě. Z nich se ještě dále vyčleňují další fanatičtí členové, kteří o sobě tvrdí, že vyznávají nejvyšší víru, a sdružují se v tzv. Boží straně, nazývané Hizballáh.

Hizballáh má své hlavní centrum v Íránu a po celém světě operuje pod řadou dalších názvů. Základní filozofie Hizballáhu spočívá v názoru, že se celý islám, případně celý svět, musí podrobit Alláhově vůli, tak jak ji interpretoval ájatolláh. V této souvislosti předpokládají, že všechny stávající muslimské vlády jsou nelegitimní, protože nejsou založeny na bezpodmínečné podřízenosti Alláhovi, že koexistence jakékoliv světské vlády a Hizballáhu je nepředstavitelná a že je božskou povinností trestat smrtí všechny provinilce proti islámu, zvláště pak islámské kacíře. Hizballáh na cestě k realizaci svých cílů nezná soucit, lítost a překážky. Vyhláší, že půjde až na hranici mučednictví, což nazývá „svatým terorem“.

Všechna světová informační média přinesla v pátek dne 26. 2. 1993 zprávu o výbuchu silné nálože v jedné ze dvou výškových budov World Trade Center v New Yorku. Nálož usmrtila šest osob a dalších přibližně tisíc utrpělo zranění, většinou se jednalo o šokové stavy či otravu kouřovými zplodinami. Výbušný systém byl umístěn na parkovišti ve druhém podlaží suterénu. Exploze vytvořila kráter o rozměrech 30 x 60 m, prorazila podlahu v horním patře a stropy v několika dalších patrech podzemní garáže. Sutiny z bočních stěn zablokovaly provoz na trati jedné z větví metra. Přerušilo se pět kabelových linek, přivádějících do budov elektrickou energii, byla zničena kontrolní a bezpečnostní stanoviště, všech 133 výtahů se

okamžitě po výbuchu zablokovalo, přestala fungovat klimatizace, rozvody vody a strojovna s náhradními agregáty. Přímé škody způsobené výbuchem se odhadovaly na více než 400 miliónů dolarů. Podle názoru expertů byla k útoku použita plastická trhavina v množství, které odpovídá přibližně 700 kg TNT (klasické trhaviny).

V průběhu vyšetřování se však zjistilo, že teroristé k útoku použili amatérsky vyrobenou výbušninu v kombinaci s propanbutanovými bombami a hořlavinami. Epicentrum výbuchu se nacházelo ve druhém patře garáže, v těsné blízkosti parkovací zóny, vyhrazené výhradně pro přibližně 100 vozů bezpečnostních služeb, mezi nimi i vozidlo určené k prevozům prezidenta Clintona. Okamžitě po výbuchu byly zmobilizovány bezpečnostní síly a do akce se postupně zapojilo několik stovek příslušníků policie, FBI, Úřadu pro alkohol, tabák a střelné zbraně. Večer došlo rovněž k setkání ředitelů FBI a CIA, kteří se dohodli na koordinaci vyšetřování a podnikli kroky k soustředění všech dosažitelných prostředků a expertů.

Zhruba za hodinu se k atentátu telefonicky přihlásila arabská skupina, a atentát začal být dáván do souvislosti s rozpravou v OSN o mírovém urovnání v Bosně a Hercegovině, která byla zahájena téhož dne v New Yorku. Potom však policie obdržela dalších zhruba 50 anonymním oznámení, která rozšířila okruh podezřelých prakticky na všechny známé teroristické skupiny na světě.²¹

Atentát na World Trade Center byl prvním větším teroristickým činem spáchaným přímo na území USA od roku 1975. (Tehdy dne 29. prosince vybuchla na letišti La Guardia v New Yorku silná nálož v okamžiku, kdy si cestující letů TWA a Delta Airlines rozebírali po přistání svá zavazadla. V důsledku exploze zahynulo 11 osob a dalších 75 bylo zraněno. K atentátu se přihlásil větší počet organizací a osob, ale motiv a pachatelé tohoto zločinu nejsou do dnešních dnů známi.)

První stopu k pachatelům v případě World Trade Center zachytila policie až po několika dnech usilovné práce. Po odstranění části sutin a statickém zabezpečení budovy se experti dostali na místo předpokládaného epicentra výbuchu. Zde byly mezi troskami deseti roztržitých vozů nalezeny i zbytky žluté dodávky s chemicky identifikovatelnými stopami výbušniny. Následně se podařilo najít i zbytky poznávací značky, podle které vůz patřil půjčovně automobilů v New Jersey.

Bylo zjištěno, že dne 23. února si vůz půjčil šestadvacetiletý Jordánek Mohamed Salameh na kauci 400 dolarů. V pátek 26. února se dostavil do půjčovny a požadoval vrácení kauce s tím, že vůz mu byl odcizen na parkovišti před místním obchodním domem. Jako důkaz, že vůz mu byl skutečně odcizen, ukazoval klíče od automobilu. Půjčovna vrátit kauci odmítla a mladého muže požádala, aby oznámil krádež policii a přinesl policejní záznam. Po jeho odchodu se majitel půjčovny spojil s FBI a nahlásil zde údaje o vozidle i osobě Salameha, tak jak je zjistil z jeho řidičského průkazu.

Salameh měl bydliště v Brooklynu a současně udal majiteli telefonní číslo do Jersey City, na kterém by měl být k zastížení FBI. Provedla prohlídku bytu, kterému odpovídalo telefonní číslo, a našla zde přípravky na výrobu výbušnin a bomb. S pomocí psů byly rovněž zjištěny stopy výbušniny ve vestavěných skříních. Mezitím Salameh znovu volal majiteli půjčovny

21 BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I. I. vyd.* Policie History r. 1999, s. 24.

a informoval ho, že už obdržel policejní potvrzení o krádeži. Během tohoto hovoru byl nasazeným agentem FBI vyzván, aby se dostavil a vyzvedl kauci. Po svém příchodu byl zatčen. Ve skladišti, které patřilo k bytu v Jersey City, našla policie několik set kilogramů chemikálií použitelných pro výrobu výbušniny a tři kovové budíky, které podle názoru specialistů FBI mohly sloužit jako součást roznětného systému nálože.

Salameh se narodil na Izraelem okupovaném západním břehu Jordánu. Dva měsíce po jeho narození rodina emigrovala do Jordánska. Když mu bylo jedenáct let, vstoupil jeho otec do jordánské armády, kde dosáhl hodnosti poručíka. V roce 1990 odešel do důchodu s platem 200 dolarů měsíčně. Podle rodičů Salameh projevoval již od dětství zájem o korán, a to natolik, že mu nezbyval čas na obvyklé dětské zábavy. Údajně však nikdy nebyl členem žádné politické nebo islámské strany. V Jordánsku vystudoval islámskou právnickou kolej a získal americké vízum, aby mohl v USA studovat obchodní školu. Ve Spojených státech pracoval na řadě míst – v pekárně, obchodním domě, ve stavebnictví, v továrně. Často telefonoval a posílal domů dopisy s menšími peněžními částkami. Podle novinářů byl dům jeho rodičů vyzdoben obrazy posvátných islámských míst, portréty gerilových bojovníků se samopaly v rukou, koránem a zelenými vlajkami, symbolizujícími palestinské povstání proti Izraeli.²²

V době zatčení měl u sebe Salameh kreditní kartu chemického inženýra Nidal Ajjáda, se kterým měl společné bankovní konto. Ajjád se narodil v Kuvajtu 17. června 1967 jako syn palestinského utečence. Do USA emigroval 10. října 1985. Státní občanství USA mu bylo uděleno v březnu 1991. Se svou manželkou a dvěma bratry bydlel v Maplewoodu v New Jersey. Byl znám jako velmi tichý a málo komunikativní člověk, průměrný student a velmi dobrý pracovník. V roce 1991 dokončil bakalářský stupeň na Rutgers College of Engineering, kde měl možnost získat dostatek znalostí a zkušeností, nutných k výrobě výbušnin. Na doporučení univerzity dostal místo provozního inženýra ve výzkumné laboratoři v Morris Township.

Po Ajjádově zadržení byla u něho nalezena další kreditní karta, vystavená na jméno Bilal Alkasi. FBI tohoto muže velmi rychle vypátrala a při prohlídce v jeho bytě našla stejné časovací zařízení, jaké bylo použito při atentátu. Při prověře okruhu Salamehových známých narazila policie na Mahmúda Abúhalima, který byl údajně viděn poblíž skladiště trhavin. Dále byl tento muž spatřen v noci před výbuchem ve společnosti Salameha u jedné z benzínových pump v New Yorku.

Třiatřicetiletý Mahmúd Abúhalim pracoval jako taxikář. Narodil se v Egyptě a určitou dobu pobýval v Mnichově. Posledních několik let žil v USA se svou manželkou a dítětem Krátce po atentátu, 2. března 1993, odletěl do Džeddy, zatímco jeho manželka s dítětem odletěla do egyptské Alexandrie. Z Džeddy odjel do Mekky a Medíny, vrátil se zpět do Džeddy a odtud odletěl 11. března za manželkou do Alexandrie. Na žádost americké strany byl egyptskou policií zatčen a vydán do USA.

Posledním podezřelým byl pětadvacetiletý Iráčan Ramzi Ahmed Músef. Podle FBI určitý čas sdílel apartmá spolu se Salamehem. Do USA přicestoval z Karáčí na irácký pas 1. září 1982. Podle údajů z jeho pasu, zjištěných na Imigračním a naturalizačním úřadu, opustil Irák

22 BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I. 1. vyd.* Policie History r. 1999, s. 25,26.

koncem dubna 1992, potom cestoval po Jordánsku a po čtyřech dnech pobytu v Pákistánu odletěl do USA, kde požádal o azyl. Pracoval jako servisní řidič a 24. ledna měl autonehodu, jejímž druhým účastníkem byl Salameh. V průběhu vyšetřování se zjistilo, že všichni podezřelí navštěvovali mešity Masjid Al-salam a Masjid al-Faruk v Brooklynu, kde velmi často kázal vůdce militantní islámské skupiny, slepý kazatel, šejk Omar Abdel Rahman.²³

Od něho a dalších původců atentátů vede stopa k egyptské organizaci Džihád (arabsky svatá válka). Tato organizace skrytě i otevřeně působí v Afghánistánu, Saúdské Arábii, Barmě, Egyptě, Španělsku, USA, Etiopii, Velké Británii, Kašmíru, Indonésii, Iráku, Íránu a řadě dalších zemí, kde žijí skupiny obyvatelstva vyznávající islám. Jedním z hlavních cílů hnutí je celosvětové šíření a obrana islámu a nastolení státních režimů, jejichž ideologie je na tomto náboženství založena. Náboženství se v tomto případě stalo politikou a politika náboženstvím.

23 BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*, 1. vyd. Policie History r. 1999, s. 27.

4 FORMY A METODY TERORISMU

Z dlouhodobého trendu teroristických útoků došlo k celkovému snížení počtu útoků, ale při současném nárůstu celkového počtu obětí. Rovněž rozsah materiálních škod se podstatně zvýšil. Tento nárůst je nezdědká spojován s nárůstem počtu využívaných forem, tj. použitých prostředků při vlastní realizaci teroristického činu. Proto je mým cílem v této kapitole alespoň částečně přiblížit tyto formy a provést jejich obecnou klasifikaci.

Formy realizace terorismu jsou vedle způsobů realizace nejvýznamnějším faktorem limitujícím účinnost dopadu teroristických akcí. V této oblasti totiž dochází k permanentnímu vývoji vlivem neustále se zdokonalujících zbraní a zbraňových systémů. Paradoxem pak zůstává, že zatímco se teroristé pečlivě připravují na své údery, „svět jim vyvíjí“ stále nové, zdokonalené prostředky boje, které nakonec mohou být použity proti němu.

Samotná klasifikace forem terorismu může mít mnoho podob. Podle Ministerstva vnitra ČR je předmětné sumarizovat způsoby a prostředky realizace terorismu pod tzv. teroristické metody, které jsou pak členěny na dvě základní oblasti – a to na klasické teroristické metody (střelba, použití sečných a bodných zbraní, únosy apod.) a moderní teroristické metody (užití zbraní hromadného ničení, kybernetický terorismus apod.).

Ovšem v této kapitole budu rozlišovat způsoby od forem jejich realizace. Na základě prostředků použitých k vlastnímu aktu teroristického útoku mohou být tyto formy členěny obdobně jako způsoby realizace do dvou oblastí – a to na letální a neletální. Toto členění je však nutné chápat v závislosti na primárním účelu daných prostředků, a to zejména u prostředků neletálních, z nichž se jejich zneužitím nebo přeměnou mohou stát i prostředky letální.

4.1 Letální prostředky

Letální formy terorismu představují využití základních prostředků realizace násilí, respektive donucovacích prostředků. Skupinu letálních forem terorismu je možné podrobněji rozčlenit na dvě podskupiny, které se liší použitými prostředky – a to na konvenční a nekonvenční.

4.1.1 Konvenční zbraně

Není nejmenších pochyb o tom, že konvenční zbraně jsou a provždy zůstanou základním nástrojem ozbrojeného násilí. Jejich použití je možné považovat za společný fenomén jednotlivých útoků, které se odehrály v průběhu 20. století.

Konvenční zbraně lze podle způsobu užití členit do čtyř základních skupin. První představují sečné a bodné zbraně, které spolu se zbraněmi vrhacími a údernými tvoří skupinu tzv. Chladných zbraní. Jedná se o nejstarší druh zbraní vůbec, jehož počátky sahají až do doby kamenné. Hlavní nevýhodou této skupiny zbraní je, že mohou být použity pouze z bezprostřední blízkosti, čímž dochází i k navýšení rizika útočníka. Oproti tomu se však jedná o zbraně tiché, jejichž použití není doprovázeno zvukovými efekty. Současně jsou jejich největší výhodou téměř zanedbatelné pořizovací náklady. Použití této skupiny zbraní, především pak bodných, k teroristickým účelům je velmi časté. Jako nejvýznamnější příklad

Lze uvést útoky z 11. září 2001, kdy 19 únosců použilo k získání nadvlády nad všemi čtyřmi letouny nože určené k rozřezávání krabic.

Nejrozšířenější skupinou konvenčních zbraní jsou střelné zbraně. Jedná se o prostředky nejčastěji užívané k osobní ochraně nebo vojenským, sportovním či loveckým účelům. Podle způsobu vymrštění střely je možné střelné zbraně dělit do dvou skupin. První představují mechanické střelné zbraně (luk či kuše), které k vymrštění střely používají lidskou svalovou sílu nebo mechanické vlastnosti přírodních materiálů. Druhou skupinou jsou palné zbraně, kde je střela uváděna do pohybu uvolněním chemické energie střelného prachu nebo nárazové složky. Vzhledem k tomu, že pravděpodobnost zneužití mechanických střelných zbraní k teroristickým účelům je minimální, budu následující pozornost věnovat pouze palným zbraním.

Palné zbraně lze dělit na ruční (tj. ráže do 20 mm, kterou mají např. pistole či samopaly), lehké (ráže do 40 mm) a těžké (ráže na 40 mm). K teroristickým účelům jsou využívány především zbraně ruční a lehké. Vzhledem ke svým přednostem (nízká pořizovací cena, snadná manipulace a možnost širokého spektra uplatnění) jsou tyto zbraně užívány téměř ke všem způsobům realizace terorismu, nejvíce však k únosům, držení rukojmí a atentátům.

Třetí skupinou konvenčních zbraní jsou zápalné zbraně, které mohou mít různé formy nosičů zápalných látek (například plamenomety, náboje, rakety či granáty). Nezahrnují však munici, která může mít náhodný zápalný účinek (například světlice) nebo munici určenou jako kombinaci průrazného, výbušného nebo tříštivého účinku s dodatečným zápalným efektem (například protipancéřové střely). Mezi nejznámější a nejrozšířenější zápalné látky patří napalm.

Zakládání požárů a ničení majetku patří k nejstarším formám terorismu s nejrůznější motivací. Jde obecně o nejdostupnější nástroj násilí, v řadě případů navíc s obtížně odhalitelným původcem. Mnohdy má požár zastítní i jiné kriminální činy, včetně vražd. Objevuje se u individuálních teroristů i u teroristických skupin. Například teroristická organizace IRA uskutečnila počátkem 90. let v Londýně sérii útoků s použitím zápalných bomb, které sestávaly z výmetné směsi a podomácku vyrobeného napalmu (benzin, petrolej, mýdlo).

Poslední skupinu zbraní, které jsou již od 80. let 20. století nejvíce využívány k teroristickým útokům, tvoří explozivní zbraně. Jedná se o zbraňové prostředky (například miny či granáty), které obecně sestávají z obalu, rozněcovače a výbušné látky, jež může mít formu třaskaviny nebo trhaviny. Příkladem výbušné látky je semtex, který je považován za téměř ideální prostředek teroristického útoku. Pro zničení jednoho dopravního letounu postačuje 200 g této výbušniny. V průběhu 80. let bylo tehdejší Československem vyvezeno více než 1000 tun semtexu do Libye a celkem 40 000 tun do Sýrie, Severní Koreje, Íránu a Iráku.²⁴

Explozivní zbraně mohou být vybaveny časovým spínačem, případně systémem umožňujícím jejich odpálení na dálku (například mobilní telefon). Vzhledem k nesporným přednostem tohoto druhu zbraní, například v oblasti dosažení vysokých ztrát na lidských životech, jsou při teroristických útocích používány především k vražedným či sebevražedným útokům,

24 LESSER, I. O. *Et al. Countering the New Terrorism*. RAND Corporation, 1999, s. 176.

k atentátům a nezdídká také k násilnému ochromení nebo vyřazení jakéhokoli systému z provozu.

4.1.2 Nekonvenční zbraně

Za letální nekonvenční zbraně lze ve své podstatě považovat skupinu zbraní působící hromadné ztráty. Nezdídká jsou tyto zbraně označovány jako zbraně hromadného ničení (ZHN). Obdobně jako u obecného pojmu terorismus je i zde možné se shledat s rozdílnými názory na vymezení pojmu ZHN terorismus neboli terorismus s užitím zbraní hromadného ničení. Tato forma terorismu, nazývaná též jako ultraterorismus, hyperterorismus či superterorismus, může nabývat i konkrétnějších přívlastků, jako jsou jaderný, radiologický, chemický a biologický terorismus.

První skupinou zbraní hromadného ničení jsou chemické zbraně. Jejich nekonvenčnost vyplývá z Úmluvy o zákazu vývoje a výroby, skladování a použití chemických zbraní a o jejich likvidaci, která byla ratifikována prvními státy v lednu 1993 v Paříži. Podstatou chemických zbraní jsou anorganické či organické sloučeniny, jejichž účelem je působit dráždivě nebo toxicky na organismy (rostliny, zvířata či lidi). Mohou se vyskytovat ve skupenství pevném, kapalném i plynném, přičemž nejčastěji jsou využívány poslední dvě.

Chemické zbraně je možné dále členit podle povahy působení otravných látek na lidský organismus do čtyř skupin. První představují zbraně s obsahem nervově-paralytických látek (například tabun, sarin a soman), které působí na centrální nervovou soustavu. Do těla se dostávají přes plíce, sliznice a kůži. Druhou skupinu tvoří zpuchýřující látky (například yperit nebo lewisit), které při reakci s pokožkou způsobují vazivovou degeneraci (oslabení a úbytek svalstva) či nekrózu (odumření kůže nebo celých částí těla). Třetí skupina zahrnuje dusivé látky (například fosgen, difosgen), které toxicky působí na plíce, čímž způsobují jejich otok nebo narušují a poškozují plicní membrány. Do těla se dostávají dýchacími cestami, ale také přes pokožku (například kyanovodík). Poslední, čtvrtou skupinou jsou látky dráždivé (CS látka, CR látka), které při zasažení působí velmi dráždivě na sliznice, čímž vyvolávají kašel, slzení a ostrou bolest v očích, eventuálně tlak či bodavé bolesti v hrudi. U této skupiny lze výjimečně konstatovat, že se jedná spíše o látky neletální, poněvadž na dosažení smrtícího účinku by bylo nutné dosáhnout asi stotisíckrát vyšší koncentrace ve srovnání s dráždivým účinkem.

Riziko zneužití chemických zbraní je v současné době velmi vysoké. Dokládá to například i poměrně snadná dostupnost chemických látek, nižší cena chemických zbraní, jednoduchý způsob jejich výroby, přepravy i použití či nízká pravděpodobnost detekce a možnost nasazení v relativně omezeném prostoru. Jako příklad zneužití chemických zbraní je možné uvést útoky japonské náboženské sekty Óm širikjó. První byl uskutečněn 27. června 1994 ve městě Matsumoto a jeho cílem bylo pomocí speciálně vyvinutého rozprašovacího systému zamořit budovu oblastního soudu. V důsledku náhlé změny větru však útočníci zpanikařili a došlo k vypuštění části náplně se sarinem do volného prostoru. Při útoku zemřelo sedm osob a zraněno bylo více než dvě stě osob. Závažnější útok teroristé podnikli v roce 1995 v pěti stanicích tokijské podzemní dráhy. Pět členů sekty, jimž bylo před útokem aplikováno antidotum, umístilo do vlakových souprav celkem jedenáct více než půlkilových plastických

obalů s 30 % sarinem a propíchl je deštníky se zaostřenými hroty. Následkem útoku zemřelo 12 osob a 5 500 jich bylo zasaženo, z toho značná část zasažených měla příznaky těžké otravy.²⁵

U teroristického použití chemických látek je možné uvažovat o přímém použití toxických látek nebo o teroristickém útoku na objekt, kde se jedovatá látka vyskytuje. Při cíleném použití toxických látek lze uvažovat o mnoha způsobech aplikace – například zamoření potravin, nápojů a vodních zdrojů. Pokud je původce terorismu technicky vybaven, může použít i generátory aerosolů či dýmů. U teroristických atentátů na jednotlivce se využívají i různá injekční zařízení – příkladem může být fyzická likvidace bulharského emigranta Georgi Markova v Londýně roku 1978, která byla provedena injekcí ricinu pomocí speciálně upraveného deštníku.²⁶

Druhou skupinou nekonvenčních zbraní jsou zbraně biologické, které při řešení otázek možného teroristického využití představují oproti zbraním chemickým potencionálně větší hrozbu, poněvadž jejich účinek je dlouhodobější a pořizovací náklady výrazně nižší. Nekonvenčnost této skupiny zbraní vyplývá z Úmluvy o zákazu vývoje, výroby a skladování bakteriologických a toxických zbraní a o jejich likvidaci, která byla ratifikována v dubnu 1972 ve Washingtonu, Londýně a Moskvě.

Podstatou biologických zbraní jsou tzv. biologické agens neboli původci infekčních onemocnění, přičemž pod pojmem agens se rozumějí veškeré živé organismy, z nichž je možné vytvořit infekční materiál, který je bakteriologické nebo toxické povahy. Biologické agens je možné dělit podle jejich biologických vlastností do pěti základních skupin:

- bakterie – jedná se o nejmenší jednobuněčné živé organismy schopné vlastní reprodukce. Nemoci vyvolané bakteriemi jsou například tularemie, sněť slezinná, mor či cholera
- rickettsie – představují zvláštní typ bakterií, které nejsou schopny se rozmnožovat mimo hostitelské buňky a většinou jsou přenášeny hmyzem. Mezi nemoci v důsledku napadení rickettsie patří například skvrnitý tyfus či Q-horečka
- viry – jako jeden z nejjednodušších typů živé hmoty jsou mnohem menší než bakterie. V důsledku jejich závislosti na buňkách hostitele, uvnitř kterých rostou, dochází k odumírání napadených buněk. Mezi virová onemocnění patří například pravé neštovice či Ebola
- plísňe – jsou větší než bakterie a nerostou bez přítomnosti kyslíku. Pro výrobu biologických zbraní mohou být využity extrémně toxické toxiny produkované některými druhy plísňí. Zneužitelná je rovněž plíseň bramborová či rez obilná
- toxiny – jedná se o různorodou skupinu jedovatých sloučenin produkovaných živými organismy. Jejich toxicita je většinou velmi vysoká a příznaky zasažení se projevují po krátké době. Mezi nejtoxičtější sloučeniny patří například botulotoxin či saxitoxin.²⁷

25 PITSCHMANN, V. *Historie chemické války. 1. vyd.* Praha: Military systém Line, 1999, s. 145.

26 PRYMULA, R. a kol. *Biologický a chemický terorismus: informace pro každého. 1. vyd.* Praha: Grada, 2002, s. 145.

27 STŘEDA, L. *Šíření zbraní hromadného ničení – vážná hrozba 21. století. 1. vyd.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR – GR HZS ČR, 2003, s. 56-58.

Biologické zbraně mohou být použity k případnému teroristickému účelu ve formě aerosolu, kdy by byly za pomoci příslušného zařízení rozprašovány do ovzduší, dále ve formě jemného prášku nebo infikováním drobného hmyzu (vši, blechy, mouchy), různých předmětů, vody či potravin. Jako příklad použití biologické formy teroristického útoku z nedávné doby lze uvést rozesílání poštovních zásilek se spory (výtrusy) antraxu na území USA v období od října do konce roku 2001. Celkem bylo zaznamenáno 750 antraxových dopisů – přibližně 550 jich rozeslala skupina Army of God klinikám, na nichž jsou prováděny potraty, u zbývajících 200 dopisů se nepodařilo vysledovat jejich původce. V důsledku útoku zahynulo celkem 5 osob a bylo zamořeno několik vládních a veřejných budov. Rozsah útoku potvrzoval mimo jiné i domněnky, že rozesílatelé antraxových dopisů měli k dispozici velmi dobře vybavenou laboratoř.²⁸

Ve srovnání s ostatními zbraněmi jsou biologické zbraně unikátní co do rozmanitosti svého použití. Jako biologická zbraň může být použita celá škála látek, které se ale od sebe odlišují výsledným efektem působení. Významným faktorem při volbě biologických zbraní k uskutečnění teroristického útoku je vedle relativně nízké ceny také skutečnost, že dosahují mnohem větší účinnosti než zbraně chemické.

Posledním typem letálních nekonvenčních prostředků jsou jaderné a radiologické zbraně, jejichž společným znakem je přítomnost radioaktivního materiálu vyzařujícího ionizující záření. Jaderné zbraně jsou založeny na principu neřízené řetězové reakce jader těžkých kovů (například uran či plutonium). Někdy se mezi ně řadí také termonukleární zbraně, jež jsou založené na slučování jader lehkých prvků (například vodík či kobalt).

Užitím jaderné zbraně dochází k smrtícím účinkům ve třech oblastech. Za hlavní ničivý faktor jaderného výbuchu je považována tlaková vlna, která bezprostředně po výbuchu dosahuje rychlosti 1600 metrů za sekundu a poté klesá na rychlost zvuku. Přibližně 20 % úmrtí je tedy způsobeno v důsledku poranění tlakovou vlnou. Druhým letálním faktorem výbuchu je světelné a tepelné záření. Bylo zjištěno, že dalších 20% až 30% smrtelných poranění lze připsat na vrub přímému světelnému záření výbuchu, které způsobuje popáleniny ještě ve vzdálenosti čtyř kilometrů od epicentra. Posledním ničivým faktorem je pronikavá radiace, tedy ionizující záření. Tomu je přičítáno nejméně 10% všech úmrtí, jeho smrtelnou dávku 400 rentgenů obdrží lidé ještě ve vzdálenosti 1300 metrů od epicentra výbuchu. Následkem velké dávky ionizujícího záření pak mohou být rozsáhlé popáleniny kůže, oslepnutí, ztráta plodnosti či další nemoci z ozáření (únava, vypadávání vlasů, nevolnost).²⁹

Od jaderných zbraní se technologicky odlišují radiologické zbraně označované též jako špinavé jaderné bomby. Jejich podstata použití spočívá v rozptýlení radioaktivního materiálu na určitém území prostřednictvím klasické výbušniny, přičemž při výbuchu nedochází k jaderné reakci.

Možné následky užití radiologických zbraní lze demonstrovat na příkladu vedlejších účinků munice s ochuzeným uranem, která byla použita americkou armádou ve válce v Perském

28 KRULÍK, O. *Zpráva komise Kongresu o teroristických útocích z 11. září 2001. Obrana a strategie*. 2004, roč. 4, č. 2, s. 33-54.

29 ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu, I. Vyd.* Brno: UNOB, 2008, s. 71

zálivu v roce 1991. V srpnu 1995 Irák předložil OSN studii, která poukázala na prudké zvýšení zaznamenaných případů leukemie v oblasti Basry a jako příčinu uvedla ochuzený uran. Následné lékařské výzkumy zjistili, že irácké děti, které si hrají s nevybuchlou municí, mají poškozené oči, vyrážky na celé kůži a umírají na leukemii. V prosinci 1998 uvedla irácká agentura pro výzkum následků války v Zálivu, že v důsledku používání střel s ochuzeným uranem se v jižním Iráku zvýšila desetkrát radioaktivita a došlo ke zvýšení četnosti výskytu rakoviny u tamního obyvatelstva.³⁰

4.2 Neletální prostředky

Vedle letálních prostředků mohou být k teroristickým útokům použity také prostředky neletální, což znamená, ty prostředky, které primárně nezpůsobují smrt. Jejich hlavním smyslem v případě spáchání teroristického útoku není vyvolání masových ztrát na životech, ale především útok na lidskou psychiku, kdy navozují atmosféru strachu. Současně ale mohou také být použity k narušení konkrétního bezpečnostního prostředí a k následnému způsobení materiální či finanční ztráty.

4.2.1 Neletální zbraně

První formou neletálního terorismu může být použití neletálních zbraní. Podle definice NATO se jedná o zbraně, které jsou explicitně navrženy a vyvinuty ke zneschopnění nebo odražení živé síly nepřítele, s nízkou pravděpodobností smrti či trvalé újmy, nebo k vyřazení výzbroje s minimálním poškozením či vlivem na okolní prostředí.

Hlavním efektem při jejich použití je vyřazení protivníka na určitou dobu z boje, a to bez přímého ohrožení života. Vývojem těchto zbraní se vedle USA zabývají především Švédsko, Francie a Rusko.

První skupinou neletálních nekonvenčních prostředků jsou optické zbraně. Jedná se o laserové a světelné zbraně. Světelné zbraně patří k nejjednodušším neletálním zbraním a jejich cílem je dočasné oslepení živé síly či ztížení zaměřování cílů. Laserové zbraně mohou vyvolat nevratné procesy ve zrakových orgánech zasažených osob. Použití optických zbraní za účelem spáchání teroristického útoku je poměrně malé, poněvadž jejich účinnost je k vyvolání masového efektu nedostačující.

Další skupinou neletálních zbraní jsou zbraně elektromagnetického impulzu, které jsou založeny na vyzařování energie vysoké hustoty ve formě velmi krátkého impulzu elektromagnetických vln. Účinně mohou být využívány k vyřazování výpočetní techniky, elektronických a elektrotechnických zařízení nebo také k vymazávání různých dat.

Dále do této kategorie neletálních zbraní patří akustické zbraně, které pracují na principu vyzařování energie v celé oblasti slyšitelných kmitočtů. Využívány jsou zejména generátory zvuku velmi nízkého kmitočtu, které způsobují vyřazení lidí z jakékoli činnosti, jejich dezorientaci, nevolnost, zvracení.

30 PITSCHMANN, V. *Jaderné zbraně: nejvyšší forma zabíjení*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2005, s. 268-269.

Také zajímavou oblast neletálních zbraní představují chemické zbraně, které mohou s minimálními náklady dočasně vyřadit z činnosti živou sílu nebo bojovou techniku a zbraně. Utišující, uspávací či omamné látky ve spojení s látkami rychle dopravujícími chemikálie přes povrch těla do krevního oběhu mohou být využity bez rizika ztrát lidských životů – například při nepokojích, proti vzbouřencům ale i při akcích na záchranu rukojmích, či proti únoscům.

4.2.2 Nezbraňové prostředky

Druhou neletální formou terorismu může být použití nezbraňových prostředků. Jedná se o prostředky určené k dennímu používání, jejichž smyslem a cílem je usnadnění lidské práce, ale které lze zneužít takovým způsobem, jehož následkem dochází k rozsáhlým materiálním či finančním ztrátám. Druh terorismu využívající takové prostředky, lze obecně označit jako tzv. Nezbraňový terorismus.

Jednou z forem takového terorismu je kyberterorismus – tj. zneužívání výpočetní techniky a internetu jako prostředků k uskutečnění teroristického útoku. V současnosti jsou klasickými projevy kyberterorismu především šíření počítačových virů, logických bomb, trojských koní, červů atd. Jejich prostřednictvím je možné proniknout do řady bezpečnostních systémů a způsobit tak vážné dopady. Jako příklad bych uvedl událost, ke které došlo počátkem dubna 2000 v USA. Tehdy byl zaregistrován výskyt viru Firkin, který se pokoušel z infikovaných počítačů připojených i internetové síti vytáčet telefonní číslo amerického integrovaného záchranného systému 911. V případě, pokud by vir nebyl včas odhalen a podařilo by se mu dosáhnout masového rozšíření, mohl by výrazně ochromit provoz této záchranné služby v celých Spojených státech. V souvislosti s prezentací této formy terorismu je třeba vzít v úvahu, že vzhledem k rychlému šíření komunikačních a výpočetních systémů po celém světě představuje kyberterorismus jedno z velkých nebezpečí 21. století.

Další formou nezbraňového terorismu je mediální terorismus. Jedná se o plánované zneužívání hromadných sdělovacích prostředků i dalších psychologických prostředků za účelem ovlivnění názorů, emocí, postojů. Jako příklad bych uvedl negativní roli médií při hrozbě útoku antraxem ve Spojených státech po 11. září 2001, kdy každou další zprávou o novém objevu sněti slezinné rozšiřovala značnou paniku. V té době se jednalo o nástroj šíření masové hysterie. Hlavním úspěchem teroristů nebyl ani tak počet osob nakažených snětí, ale strach vyvolaný médii. Dalo by se říci, že problémem v boji s touto formou terorismu je skutečnost, že je samotnými médii podporována, kdy média velmi intenzivně vyhledávají a medializují veškeré události spojené s terorismem a navíc výrazně ovlivňují veřejné mínění tím, že si vytvářejí vlastní smyšlenou realitu, diametrálně odlišnou od reality skutečné.

Pravděpodobně nejrozsáhlejší formu nezbraňového terorismu představuje terorismus, při kterém jsou využívány dopravní prostředky. Při útocích totiž působí dopravní prostředky jako zbraň, přičemž nejčastěji bývají používány v kombinaci s prostředky letálními (výbušninami). Do této skupiny je možné zařadit téměř všechny dopravní prostředky – tedy automobily, letouny, vlaky i lodě. Jak dokazuje historie, každý z těchto prostředků již byl pro nějaký teroristický útok použit. Následně bych k tomuto na závěr uvedl příklady:

Automobil - jeden z největších teroristických útoků realizovaný prostřednictvím výbušniny umístěné ve vozidle, který se odehrál ve stejný den – 7. srpna 1998 – v Nairobi, v Keni a v Dáresalámu v Tanzanii. Během těchto útoků byly nákladní automobily s výbušninou umístěny poblíž ambasad USA a celkem při nich zemřelo 224 osob (213 v Keni, 11 v Tanzanii) a 4500 lidí bylo zraněno. K útoku se přihlásila teroristická skupina al-Kajda.

Vlak – vlak jako nosič výbušniny byl použit 11. března 2004 ve Španělském Madridu, tedy přesně 30 měsíců po útocích z 11. září 2001. Deset bomb vybuchlo ve čtyřech vlcích ve třech stanicích (Atocha, El Pozo, Santa Eugenia), další tři bomby neexplodovaly. Cílem útoku bylo usmrtit co největší počet lidí. Při útoku zahynulo 191 osob a ošetřeno jich muselo být přes 1500. K zodpovědnosti za útoky se přihlásila al-Kajda.

Letouny – jako řízené střely s lidským naváděním na cíl byly použity dopravní letouny 11. září 2001 v New Yorku a Washingtonu. Celkové ztráty na lidských životech tehdy představovaly téměř 3000 obětí. Za viníka útoků je považována al-Kajda.

Lod' – jako prostředek k dopravení výbušniny na cíl byla již také použita loď. Jednalo se o sebevražedné útoky lodí naloženou výbušninou na přímořské pobřeží v Izraeli za účelem zabití a zranění rekreantů na pláži a ve vodě. Dalším příkladem je útok z 29. října 2000 na americký křižník USS Cole v Jemenském přístavu Aden. Dva teroristé narazili s výbušninou do levoboku lodě a způsobili její vážné poškození. Při útoku zahynulo šest příslušníků osádky plavidla a 46 osob bylo zraněno.

5 TERORISMUS JAKO DESTABILIZUJÍCÍ PRVEK VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI STÁTU

Moderní společnost nemá zatím náležitou ochranu proti anonymním teroristickým akcím. Ve Spojených státech amerických se například vymýšlely nejrůznější možnosti, jak odolat jaderným zbraním, raketovým útokům či chemickým a biologickým prostředkům, a přitom se zapomíná na poučení se z historie.

Po útoku 11. září vyvstala znovu otázka, zda je vůbec možné chránit se proti útočníkům, když na čtyřech místech v téže době nezadržela ostraha letiště skupiny pachatelů. Dá se říci, že odpověď je v tomto případě zcela jednoznačná: naprosto spolehlivá ochrana proti terorismu neexistuje.

V této fázi své práce bych se zaměřil zejména na vysvětlení pojmu vnitřní bezpečnost a úlohu státu při ochraně před terorismem a zejména protiteroristickou politiku ČR

Podle vcelku výstižné spíše politologické definice je vnitřní bezpečnost stav, kdy jsou na nejnížší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující objekt (zpravidla národní stát, popř. Mezinárodní organizaci) a jeho zájmy akcemi zevnitř a tento objekt je k eliminaci stávajících hrozeb efektivně vybaven a k ní ochoten. Hrozby demokratickému národnímu státu i jeho opatření proti nim se přitom týkají ohrožování demokratického politického systému od extremistů, sociálního systému od masové kriminality, hospodářství od korupce a ekonomické kriminality a sociálního, hospodářského a politického systému celkově od organizovaného zločinu.³¹

Blackův právní slovník pojem vnitřní bezpečnost (internal security) charakterizuje jako právní obor a součást vládního systému (např. CIA, FBI), jež se zabývají opatřeními k ochraně země před podvratnou činností.³²

Označení vnitřní bezpečnost (internal security) a veřejný pořádek (order policy) je z hlediska Evropské unie používáno a pojímáno jako jeden „dvojjediný pojem“, který je obsažen v evropském právu.

Požadavek na posílení vnitřní bezpečnosti, který se stále znovu vynořoval s pokračující integrací Evropského společenství, završený v současné době svobodou pohybu v rámci Shengenu a umocněný akutní hrozbou ze strany mezinárodního terorismu však narážel na obavy jednotlivých členských států ze ztráty kontroly nad prostředky, které by na jejich území mohly být použity při nasazení donucovacích, operativních a zpravodajských prostředků v rámci celého Společenství.

Nicméně v zájmu zajištění vnitřní bezpečnosti v celém prostoru Unie došlo v poslední době k zásadnímu posunu rovněž v oblasti justice a vnitřních věcí ve smyslu prohloubení, zpružnění, zrychlení a zjednodušení spolupráce v této oblasti na unijní úrovni (Europol, Eurojust, společné vyšetřovací týmy).

Evropská unie chápe vnitřní bezpečnost jako oblast zahrnující přinejmenším:

31 Srov. MAREŠ, M. *Vnitřní bezpečnost, vnější bezpečnost*. Brno, FSS, 2002, s. 22-27

32 BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*, 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 1146

- Prevenci a boj proti zločinu
- prevenci teroristických hrozeb, ochranu proti teroristickému útoku a pomoc v případě teroristického útoku
- výměna informací zpravodajské povahy
- dodržování (zajišťování) veřejného pořádku
- prevence a boj proti trestné činnosti, jako je nelegální migrace a obchod s lidmi
- ustanovení o integrovaném řídicím systému pro vnější hranice jako hlavní faktor pro prevenci určitých forem trestné činnosti v EU
- krizové řízení s přeshraničním efektem³³

Problematika zajišťování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku má rovněž svoji druhou neoddelitelnou stránku, kterou jsou opatření v případě jejich narušení. Tehdy nastupuje ochranná funkce státu, potažmo i Evropské unie, ve smyslu přijetí právních, bezpečnostních a navazujících opatření za účelem nápravy.

Lze tedy říci, že charakterizování pojmu vnitřní bezpečnost v rámci Evropské unie se přikláníme spíše k užšímu pojetí významu tohoto institutu spočívající ve vazbě na závažnou organizovanou kriminalitu a zejména pak na mezinárodní terorismus, která může mít dopady na řádné fungování některých státních orgánů a struktur. Tato činnost, kterou můžeme označit jako nepřátelská, může být způsobilá narušit politicko-právní poměry uvnitř členského státu a přesahuje tak význam pouhé ochrany občana před zločinem.

Co se týče České republiky, tak vývoj terorismu na českém území ale i ve světě s sebou přinesl i nutnost realizace protiteroristické politiky. Její význam pro ČR jakožto člena koalice ve válce s terorismem narostl po 11. září 2001. Realizaci protiteroristické politiky ovlivňuje řada státních i nestátních aktérů. Na boj proti terorismu má výrazný vliv i politika mnoha mezinárodních organizací.

V politice proti terorismu působí na různých úrovních státní i nestátní aktéři s obecnou i se specializovanou působností (zpravidla se jedná o složky vyčleněné v rámci institucí s obecnou působností). Specializované orgány i složky vznikají především v bezpečnostně-politické oblasti. Jedná se např. o:

- státní orgány a instituty zřízené ke koordinaci či řízení protiteroristické politiky více rezortů
- policejní složky specializované na vyšetřování terorismu a na zásahy proti teroristům a na eliminaci účinků zbraní teroristů
- vojenské složky specializované na rychlé zásahy proti režimům podporujícím terorismus
- vojenské složky specializované na eliminaci účinků zbraní teroristů
- zpravodajské složky zaměřené na sledování terorismu
- složky tajných služeb zaměřené na přímou likvidaci teroristů
- specializované složky civilní ochrany na pomoc obětem terorismu
- specializovaná výzkumná a pedagogická činnost

33 PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*, 1. vyd. Praha, 2006, s. 165-166

Formálním výsledkem protiteroristické politiky je více či méně systémová existence protiteroristických složek a protiteroristické koncepce i zákony. Na tomto základě dochází k reálným zásahům proti teroristům, ať již preventivním nebo následným.³⁴

Nejvýznamnějším koncepčním dokumentem v ČR je v této oblasti Národní akční plán boje proti terorismu, který byl poprvé přijat v roce 2002 a který je od té doby každoročně novelizován. Obsahuje základní přehled kompetencí jednotlivých státních institucí v oblasti protiteroristické politiky a většinou i rozpis úkolů, který by měly v určitém období realizovat. Na Národní akční plán boje proti terorismu odkazuje i poslední verze základního koncepčního dokumentu české bezpečnostní politiky, kterým je Bezpečnostní strategie České republiky.

Českou protiteroristickou politiku se pokoušejí ovlivňovat také nevládní organizace s nejrůznější orientací. S výjimkou politických stran je dopad jejich činnosti na státní politiku poměrně omezený. Platí to i pro české protiválečné hnutí, které protestuje proti stávající podobě války s terorismem a je provázáno s celosvětovým protiválečným hnutím. Aktivizovalo se po 11. září 2001 a výrazně se v ČR projevilo v období summitu NATO v Praze a poté po zahájení útoků na Irák v březnu 2003. Jeho hlavními výstupy se staly letákové akce, osvětová činnost ve vlastních médiích a především veřejné demonstrace. Na výslednou politiku ČR neměly tyto akce zásadnější vliv.

Na relativně příznivou situaci v oblasti terorismu v ČR má zásadní vliv celkové úsilí světového společenství, mezinárodních organizací a jednotlivých států, které přispívá k eliminaci terorismu. Do řady zahraničních a mezinárodních aktivit se ČR přímo nezapojuje, anebo je její účast pouze okrajová, přesto se jejich důsledky projevují oslabením bezpečnostních hrozeb vůči ČR. Potlačování terorismu ve světě obecně snižuje riziko teroristických útoků proti ČR.

Lze předpokládat, že i v budoucnosti bude kladen na protiteroristickou politiku v ČR poměrně značný důraz, který bude samozřejmě odvislý i od celkového vývoje terorismu v ČR, ale i EU a i ve světě. I přes existenci propracované protiteroristické politiky v ČR ale nelze vyloučit, že v budoucnu bude české území zasaženo teroristickými útoky ve větší míře než doposud. Následky těchto útoků by ovšem měl být bezpečnostní systém ČR schopen plně zvládnout.

34 Srov. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR. 1. vyd.* Brno, 2005, s. 385-386.

6 VLASTNÍ NÁVRH KE ZLEPŠENÍ SOUČASNÉHO STAVU

Zde bych uvedl vlastní návrhy ke zlepšení současného stavu v této oblasti, týkající se terorismu. Jak jsem se již ve své práci zmínil, naprosto spolehlivá ochrana proti terorismu neexistuje. Ale je třeba k tomuto celosvětovému problému přistupovat tak, aby se co nejvíce předcházelo páchání teroristických útoků.

Největší důraz bych kladl na oblast výchovy a vzdělávání obyvatelstva, jak již dospělého, tak zejména mládeže a dětí. Mělo by dojít ke zkvalitnění informovanosti a připravenosti obyvatelstva na možný teroristický útok. Zejména informovanost není dle mého názoru dostatečná. Obyvatelé většinou nevědí, jak se mají zachovat, jak vůbec ve stresové situaci poskytnout základní první pomoc, neznají své základní povinnosti a také práva. Určitě by mělo dojít k nápravě, a to zejména jak větší informovaností občana, tak ale i na druhou stranu vlastním sebevzděláváním a i každý občan by měl projevit vlastní míru iniciativy v tom, aby se i on sám naučil zodpovědnosti a například uměl poskytnout první pomoc a naučit se reagovat na vzniklé nenadálé situace – vždyť teroristé mohou udeřit téměř všude a kdykoliv a může se to dotknout každého z nás.

Určitě by v tomto směru měla sehrát určitou a více méně i významnou roli média, která by měla spíše upozorňovat na možná nebezpečí a klást důraz na způsob záchrany, pomoci a také předcházení mimořádných situací, samozřejmě co se týče informovanosti. Myslím si ale, že většinou je však účinek opačný, kdy jejich prezentace teroristických útoků, zejména upravená k medializaci tak, aby to vyhovovalo komerčním záležitostem, působí spíše opačně, kdy mezi obyvateli vyvolává strach a paniku.

Rovněž je třeba klást zejména důraz na zařízení, ať již se jedná zejména o sportovní objekty, nákupní centra a či různé výrobní objekty, aby byly vybaveny takovým systémem, aby tento mohl včas, řádně a zřetelně informovat (varovat) přítomné lidi na hrozící nebezpečí a v případech většího výskytu obyvatel, aby mohlo být toto zařízení připojeno na centrální varovný systém.

Nedílnou součástí zlepšení situace by měl být větší tlak na vládní tajné služby. Zde bych se neodvážil kritizovat obecně tajné státní služby. Ale jaký mají ve skutečnosti tyto služby úkol? Může se snad, dá se říci „obyčejný člověk“, dostat k informaci takové, kdy by se dozvěděl, že někdo plánuje teroristický útok a už jenom to, že by věděl kdy a kde? Když se nad tím zamyslím, řekl bych, že je to snad nemožné. A právě zde plní velmi důležitou úlohu vládní složky tajných služeb, které mají za úkol tyto informace získávat a vyhodnocovat. A zde by mělo dojít k lepší motivaci pro agenty tajných služeb, zlepšení pracovních podmínek tak, aby získávání informací ohledně teroristických akcí bylo co možná nejlepší a nejdůvěryhodnější. Aby se do budoucna těmito akcím dalo předcházet.

ZÁVĚR

Realizované teroristické činy na českém území neměly v polistopadové historii takový rozměr, aby nějakým způsobem poškodily životní či strategické zájmy ČR. Terorismus však bezpečnost ČR výrazně ovlivnil, a to jak vzhledem k jeho potenciálu v globálním rámci, tak i vzhledem k určitým předpokladům pro jeho eskalaci ve středoevropském prostoru. Důsledkem je existence již relativně propracované protiteroristické politiky ČR a její zapojení do mezinárodní protiteroristické spolupráce. Došlo rovněž k narušení pocitu subjektivní bezpečnosti velké části občanů ČR, kteří se teroristických útoků obávají.

Projevy terorismu lze v ČR očekávat i v budoucnu. Z hlediska obecných předpokladů pro terorismus existovala a existuje u části lidí ochota realizovat v ČR teroristické aktivity. Rozsáhlejší pokusy o teroristickou činnost (zvláště za pomoci osob ze zahraničí) by zřejmě již v přípravné fázi neunikly pozornosti bezpečnostních složek. Extremistické a částečně i kriminální spektrum je v tomto směru v ČR poměrně dobře monitorované.

Ve své práci jsem si dal za cíl, abych čtenáře ale i ostatní veřejnost přiměl přinejmenším k zamyšlení k otázce terorismu, kdy jsem se snažil informovat o historii a současném vývoji terorismu, o jeho formách, metodách a také jaký vliv má na vnitřní bezpečnost státu. Přičemž jsem se snažil vytvořit návrh, aby došlo ke zlepšení dané situace a také, aby se čtenář při čtení této práce zamýšlel nad závažným problémem jako je terorismus a aby byl aspoň trochu připraven, byť pouze teoreticky, na možný teroristický útok, který může udeřit kdykoli a kdekoli.

Na samotný závěr bych uvedl větu Josefa Čapka: Mír mezi národy je závislý na míru v lidech samých.

POUŽITÁ LITERATURA

Odborná literatura

BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*, 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993, ISBN 80 85605-23-6

BONANATE, L. *Mezinárodní terorismus* 1. vyd. Praha: Columbus, 1997, ISBN 80-85928-45-0

BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. 1. vyd. Policie History r. 1999, ISBN 80-902670-1-7

CARR, C. *Dějiny terorismu. Kořeny války proti civilistům*. 1. vyd. Práh. Praha, 2002, ISBN 80-7252-063-6

CLAUSEWITZ, C. *O válce*. 1. vyd. Brno: Bonus A, s.r.o., 1996, ISBN 80-85914-27-1

CRAWFORD, S. *SAS encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Svojtka&Co., 2002, ISBN 80-7237-069-3

DAVID, V., MALACKA, M. *Fenomén současného terorismu*, 1. vyd. Praha: Linde, 2005, ISBN 80-7201-524-9

EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2006, ISBN 80-7278-326-2

KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedie: Světový terorismus*, 1. vyd. Praha: Svojtka&Co., 2001, ISBN 80-7237-340-4

KROPÁČEK, L. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002, ISBN 80-7021-540-2

KROUPA, M., ŘÍHA, M. *Ochrana obyvatelstva*, ISBN 80-86795-33-0

KRULÍK, O. *Zpráva komise Kongresu o teroristických útocích z 11. září 2001. Obrana a strategie*. 2004, roč. 4, č. 2, ISSN 1214-6463

- LESSER, I. O. *Et al. Countering the New Terrorism*. RAND Corporation, 1999, ISBN 0-8330-2667-4
- MAREŠ, M. *Vnitřní bezpečnost, vnější bezpečnost. In Česká bezpečnostní terminologie. Výklad základních pojmů. [Petr Zeman (ed.)]* Brno, Masarykova univerzita, 2002,
- PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled), 1. vyd.* Praha, 2006, ISBN 80-7201-615-6
- PITSCHMANN, V. *Jaderné zbraně: nejvyšší forma zabíjení. 1. vyd.* Praha: Naše vojsko, 2005, ISBN 80-206-0784-6
- PITSCHMANN, V. *Historie chemické války. 1. vyd.* Praha: Military systém Line, 1999, ISBN 80-902669-0-8
- PRYMULA, R. a kol. *Biologický a chemický terorismus: informace pro každého. 1. vyd.* Praha: Grada, 2002, ISBN 80-247-0288-6
- ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu, I. Vyd.* Brno: UNOB, 2008, ISBN 978-80-7278-443
- STRMISKA, M. *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 1996, ISBN 80-210-1360-5
- STŘEDA, L. *Šíření zbraní hromadného ničení – vážná hrozba 21. století. 1. vyd.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR – GŘ HZS ČR, 2003, ISBN 80-86640-03-5
- SUN-C'. *Umění války*. Gliwice, Polsko: HELION S.A., 2005, ISBN 83-7361-821-X
- WILKINSON, P. *Political terrorism. 1. edit. G.B.*, London: Macmillan, 1974, 160.p. ISBN 333-16812-7

Internet

[Http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2419.htm](http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2000/2419.htm)

[Http://www.fbi.gov/publications/terror/terror_2000_2001.htm](http://www.fbi.gov/publications/terror/terror_2000_2001.htm)

[Http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32001E0931&model=guichett](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32001E0931&model=guichett)

[Http://www.iir.cz/upload/beztemata12001.pdf](http://www.iir.cz/upload/beztemata12001.pdf)

Viz zpráva předložená Robespierem Konventu jménem Výboru pro veřejné blaho, 18. pluviosa, rok II. (5. 2. 1794). M. Robespierre, Discours et Rapports á la Convention, collection 10/18, s. 221.